

Д. О. Штанько

НАРКОТИЗАЦІЯ МОЛОДІ: АСПЕКТИ, ПРОБЛЕМИ І НАСЛІДКИ

Молоде покоління є тою частиною населення, яка більш за все піддається різного виду сучасним негативним культурним впливам. У багатьох випадках наркотики стають невід'ємною частиною пізнання молоддю світу і своєрідною філософією її життя.

Мода на наркотики – особливість нашого часу. Саме вживання наркотичних засобів в молодіжному середовищі в очах певної частини молоді набуває престижу. Саме так вважають 47% респондентів в дослідженні, яке проводилось «Добровільною асоціацією боротьби з підлітковою наркоманією і Снідом» в м. Києві на початку 2002 р. (було опитано 10347 людей у віці від 12 до 31 року). Мода, як стихійне лихо, впливає на свідомість молодого покоління. Молодь легко знаходить між собою спільну мову, розповсюджує свої ідеї, «вербуючи» своїх, які ще не встигли піддатися впливу, одноліток.

Соціальна незахищеність людини, постійна емоційна напруженість, відчуження від первинного культурного середовища, посилення ідеології індивідуалізму формує новий генотип людини [1, 4].

Місце «вічних цінностей» займає так названа антикультура, психологія вседозволеності і моральної свободи, молодіжна субкультура. На погляд автора, можна виділити деякі постійні і незмінні елементи, які належать сучасній молодіжній субкультурі: специфічний набір цінностей і норм поведінки, певні смаки форми одягу і зовнішнього вигляду, відчуття групової спільності і солідарності, характерні манери і поведінка, ритуали спілкування. Одними із специфічних рис є локальність, протилежність, а в деяких випадках – криміногенність. Вона не тільки супроводжує наркотизм в цьому середовищі, але іноді і провокує його [2].

Молодь конфліктує з багатьма проблемами соціальної інтеграції прагнучи, щоб навколишнє середовище визнало їх неординарність. Обов'язковим в цей період є пошук способу пристосування. Якщо ці та деякі інші фактори не знайдуть свого втілення, то кожного члена молодіжного середовища чекає депресія і фрустрація, невроз або пошук форми відчуженості.

Заборона свободи і самостійності в ряді випадків призводять до того, що молодь втрачає усвідомлення реальності, її бачення світу звужується до мрій і фантазій, тим самим компенсуючи незадоволеність реальністю, не задоволеними потребами.

Говорячи про те, що притягує певну категорію людей до наркотиків, слід наряду з бажаннями відчутти ейфорію назвати ще одну властивість наркотичних засобів – усувати людину від реальної дійсності, віддаляти від побутових проблем.

Душевна травма, трагічна життєва ситуація, відчуття внутрішньої дисгармонії, розлад як з самим собою, так і з оточуючим середовищем, з бажаннями та можливостями, прагненнями та досягненнями – все це штовхає молодь і взагалі людей до вживання наркотиків.

Як свідчить зарубіжна преса, ефект «відчуженості» часто стає першо-причиною виникнення наркотичної залежності, де наркотизм стає наслідком безвихідності молодого покоління. Поряд з тим, частина наркотикозалежної молоді пояснює причину своєї пристрасті до наркотиків бажанням відгородитися від фальшу, лицемірства, демагогії, проявів соціальної несправедливості.

Таким чином, для сучасного розвитку наркотизму важливу роль відіграють властивості наркотиків викликати ейфорію, відвертати увагу від дійсності, від її труднощів і проблем.

Інший важливий з точки зору соціальних наслідків бік механізму складної взаємодії наркотиків і людського організму полягає в розвитку звикання. У свою чергу в механізмі звикання виділяються, в першу чергу, підвищена толерантність, в другу – фізична і психологічна залежність. Під толерантністю розуміють адаптацію людини до наркотичних засобів, які вона вживає, через що, з метою отримання ейфорійного ефекту, а також для зняття абстинентних розладів, які виражаються в психологічному або фізичному дискомфорті, необхідно значне підвищення споживаних доз.

Експерти визначили поняття наркоманії таким чином: «Психічним, а іноді фізичною залежністю, яка виникає в результаті взаємодії між фізичним організмом і наркотичним засобом, яка характеризується особливостями поведінки і іншими реакціями, які завжди включають потребу в постійному чи періодичному вживанні цього наркотичного засобу з метою відчуття його психічний вплив або уникнути дискомфорту, пов'язаного з його відсутністю». [3].

Слід зауважити, що підвищення толерантності і підсилення абстиненції проходять одночасно і фактично є двома сторонами одного й того ж явища – фізичного звикання до наркотиків. Більш того, зростання інтенсивності абстиненції прямо пропорційно зростанню толерантності, а також підсиленню психічної залежності від тих чи інших наркотичних засобів. Таким чином можна побачити, чому при поясненні ролі зростання наркотизму біологічній реакції організму приділяється важливе *соціальне* значення.

Коли проблема соціальної адаптації і неврози починають заважати нормальному розвитку особистості, то психічний вплив наркотичних засобів або психотропних речовин починає призводити до того, що людина переходить від легких до більш потужних речовин, які викликають стан ейфорії.

Значною мірою вживання молоддю наркотиків ініціює преса та засоби масової інформації. Зловживання свободою слова стало однією з ознак формування інформаційного простору в Україні. У газетах нерідко можна зустріти описання техніки приготування і вживання наркотиків, навіть місця їх культивування і продажу. Відомий прецедент, коли в 1997 р. Генеральна прокуратура Російської Федерації висунула звинувачення молодіжному журналу «ПТЮЧ» в пропаганді вживання наркотичних засобів. В Україні поки що таких прецедентів не було.

Дослідження спрямованості матеріалів ЗМІ, яке проводилося незалежним розслідуванням «Добровільної асоціації боротьби з підлітковою наркоманією і Снідом» в м. Києві на початку 2002 р., дозволяє зробити висновки про те, що сюжети фільмів, теми деяких інформаційно – аналітичних програм і публіцистичних передач прямо кореспондуються з характером злочинності та погіршенням стану наркоситуації в Україні [4].

Одним із нових факторів, який негативно впливає на розповсюдження наркоманії, є широкодоступна електронна інформація про дію і способи виготовлення наркотиків. Аналіз даних, отриманих через мережу Інтернет, свідчить, що за короткий період часу в режимі відкритого доступу можна отримати не менше ніж 1300 друкованих сторінок інформації.

Отже, потрібно відзначити, що молоді особи не усвідомлюють достатньою мірою первинні епізоди, пов'язані з введенням наркотиків в організм. Здатність до аналітичного мислення у більшості осіб, які хворіють на наркоманію, порушена і вони не в змозі усвідомити, що нові враження не є нормальними.

Тяга молоді до наркотиків часто розглядається як психопатичне явище. Хоча, на мій погляд, усе можна пояснити цікавістю і бажанням відвідати нові незвичайні відчуття. Наприклад, вживання легких наркотиків, таких як конопля, не завжди можна розцінювати як наркотичний експес.

Молодь не завжди в захваті від своїх батьків, які кажучи про наркотики, самі вживають алкоголь, палять. Це лицемірство є поганим прикладом для молоді, яка міркує над тим, вживати наркотики або не вживати. На жаль, межа між бажанням випробувати на собі ейфорійну дію наркотиків і істеричною потребою дуже не визначена [5].

Перша схильність до вживання наркотиків часто проявляється на десятому році життя. Для цього періоду характерне захоплення героями, бажання скоїти щось незвичайне, що може прославити людину. Паління в цьому віці може бути викликане і іншими причинами, які не будуть свідчити про хворобливий стан особи.

З віком психологічна спрямованість змінюється. Усвідомлення свого «Я» як вирішального фактору розвитку, визрівання особистості часто присутнє в роздумах про життя і своє місце в ньому. Одночасно з усвідомленням своєї особистості і її автономності відбувається відмежування від авторитету родини та інших важливих суспільних інститутів. Кожна спроба обмеження або заборони, яка виходить з уст старшого покоління, сприймається як замах на самостійність особистості. Протест і бажання помститися деколи набуває форми, для якої на початковій стадії задоволення стає способом звільнення від оточуючих обставин і самовираження.

Суспільство пододало межу страху перед вживанням наркотиків і, на жаль, як у колах людей літнього віку, так і в молодіжному середовищі. Якщо раніше вживання наркотичних засобів неповнолітніми сприймалось як катастрофа, то зараз воно не викликає сильного обурення ні з боку батьків, ні з боку представників органів влади, які відповідальні за стратегію розвитку країни. Але навряд чи правильно сприймати нормально деморалізацію і зниження моральності. Моральні імперативи мають за

свою сутність об'єктивний характер, і до їх вимог необхідно привчати громадян, а не модифікувати в залежності від соціальних потреб або відхилень.

Держава не має права підходити до стратегічних проблем або проблем національної безпеки (а наркотизація є такою проблемою) поверхово. Необхідно мати чітку структуру правових заходів, які потребують негайної реалізації у даному напрямку, що б не допустити якісного погіршення соціального стану в цілому і криміногенної ситуації зокрема.

Список літератури: 1. Камерон Д. Некоторые аспекты изучения зависимости от наркотических средств // Бюлетень Мировой организации охраны здоровья. К., 1971. 2. Готлиб Р. Про некоторые причины наркомании// Советское государство и право. М., 1990. №1. 3. Романова Л. Из практики борьбы с наркоманией: понятия и выводы// Советская юстиция. М., 1987. №10. 4. Іванська С.О. Дослідження і соціальні аспекти наркотизації населення України станом на 2002 рік. К., 2002. 5. Лелеко В.О. Наркоманія і молодіжна злочинність // Проблеми наркотизації і профілактики. К., 2000.

Надійшла до редколегії 03.09.02

В.М. Набока

ПРОФІЛАКТИКА ТОРГІВЛІ ЖІНКАМИ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ

Аналіз літератури з питань профілактики свідчить про те, що цей термін розроблявся в основному в рамках медицини, кримінології і кримінального права. Розходження у його визначеннях обумовлені розходженнями в об'єктах профілактичного впливу.

У роботі з запобігання торгівлі жінками необхідно розглядати ті визначення профілактики, об'єктом яких є злочини, у тому числі і пов'язані з продажем жінок. У цілому поняття «профілактика» розроблялося не тільки в рамках вчення про покарання в карному праві, але також і в кримінології. Так, відповідно до теорії карного права, метою покарання, крім кари за зроблене діяння, є окрема і загальна превенція. Окрема превенція полягає у впливі покарання на засудженого з метою запобігання з його боку нових злочинів, а загальна превенція – це вплив покарання на інших осіб, з метою утримання їх від вчинення злочину [1].

Ефективна профілактика такого виду злочину, як торгівля жінками, повинна складатися з двох основних напрямків – профілактики злочинної поведінки і профілактики віктимної поведінки. Дуалізм кожного злочину, наявність у ньому злочинця і жертви, припускає необхідність наявності двох шляхів профілактичної роботи. Виділяють два основних напрямки профілактики: моральну профілактику і правову профілактику. Моральна профілактика спрямована, з одного боку, проти тих явищ соціального життя, що детермінують порушення норм суспільної моралі, з іншого боку, – вона виступає як один із засобів правильної соціальної орієнтації членів суспільства. Основними цілями і задачами моральної профілактики є:

- формування в суспільстві моральної здатності до саморегуляції;
- формування правильного засвоєння норм моралі;